

О. М. Мироненко

Декларація прав народів Росії 1917

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ НАРОДІВ РОСІЇ 1917 – акт конституційного характеру.

Підписаний 02(15) листопада 1917 від імені Рос. Респ. наркомом у справах національностей Й. Сталіним і головою РНК В. Леніним (опубл. наступ. дня у г. «Правда»). Став програм. документом більшов. партії з нац. питання. Посилаючись на рішення 1-го і 2-го З'їздів рад робітн. і солдат. депутатів, більшов. уряд Росії проголосив основою своєї діяльності рівність і суверенність народів Росії; право народів на вільне самоврядування (до відокремлення та утворення самостій. держав); скасування нац. і нац.-реліг. привілеїв та обмежень; вільний розвиток нац. меншин і етніч. груп. Д. п. н. Р. 1917 сприяла зростанню нац. свідомості народів, однак її положення не відповідали справжнім намірам більшовиків, які вважали, що право на самовизначення належить не націям, а класам – робітникам і найбіднішим селянам. 3(16) грудня 1917 РНК Рос. Респ. формально визнала право українського народу на самовизначення й утворення Укр. Респ. Крім УНР, на тер. колиш. Рос. імперії виникла низка небільшов. держ. утворень: Хівин. ханство, Бухар. емірат, Кубан. крайовий уряд, татар.-башкир. автономія Ідель-Урал-Штати, або Урало-Волзькі Штати, Закавказ. комісаріат, Горська респ., Респ. Бессарабії, Кримськотатар. нац. уряд, Донська громадян. рада, Коканд. автономія, Алашська автономія, Тимчас. Терсько-Дагестан. уряд, Тимчас. уряд автономії Сибіру, Урал. військ. уряд, Закавказ. сейм, Білорус. нар. респ. і Закавказ. демократ. федеративна респ. Створювали свої «держави» і більшовики: Донецько-Криворіз., Одес., Ставропол., Донська, Кубан., Амур. рад. респ., Бакин. комуна і Рад. респ. Тавриди.

У грудні 1917 Рад. уряд визнав право на відокремлення України, Фінляндії і Турец. Вірменії, у серпні 1918 відмовився від договорів про поділ Польщі, у грудні 1918 визнав незалежність Литви, Латвії та Естонії, у січні 1919 – Білорусі. У травні 1918 про свою незалежність заявили уряд Всевеликого війська Донського, Грузин. демократ. респ., Зх.-сибір. комісаріат і Респ. горців Пн. Кавказу, у червні – Вірмен. і Азербайджан. респ., Тимчас. Сибір. уряд, у липні –

Тимчас. виконав. комітет Закаспій. обл., Пн.-кавказ. рад. респ., у серпні – Верховне упр. Пн. області, Урал. тимчас. уряд, Доно-Кавказ. союз, у вересні – Тимчас. уряд Пн. обл., Уфим. директорія, у жовтні – Трудова комуна німців Поволжя, у листопаді – Естон., Латвій., Литов. респ., Омський уряд, Естлянд. трудова комуна, Туркестан. рад. федеративна респ. Більшість цих держ. утворень невдовзі припинили своє існування, натомість виникла низка нових, переважно рад. типу: Карел. трудова комуна, Латвій., Литов., Литовсько-Білорус., Бессараб., Муган., Крим., Терська, Вірмен., Нахічеван., Азербайджан., Хорезм., Бухар., Туркестан., Татар. соціаліст. рад. респ., Калмиц., Чуваська, Марій., Волз. автономні області, Башкир., Горська, Киргиз. автономні соціаліст. респ., Далекосх. респ., Біломор. Карелія, Рос. Пн.-Зх. обл., Пн.-Зх. Кавказ. демократ. респ., Автономна Сьунік. респ., Олонец. уряд та ін.

Загалом після проголошення Д. п. н. Р. 1917 на тер. колиш. імперії протягом 1918–20 виникло 86 незалеж. респ., автоном. утворень, урядів різних режимів. Більшість з них проіснували від 1-го до 12-ти місяців, після чого були ліквідовані силою, розчинились у складі більших утворень або зникли разом із поразкою того чи ін. режиму.

Рекомендована література

1. Декларація прав народів Росії // Укр. РСР на міжнар. арені: 36. док. (1917–1923 рр.). К., 1996;
2. Мироненко О. М. Право на самовизначення націй у гаслах більшовиків після Жовтневої революції 1917 р. // Мала енциклопедія етностатистичного вивчення. К., 1996.

Бібліографічний опис:

Декларація прав народів Росії 1917 / О. М. Мироненко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-21341>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).